

WOJSKOWY PRZEGLĄD HISTORYCZNY

(Lengyelország) 1978.

Az 1978-as évfolyam tanulmányainak témaköre jelentősen bővült: a második világháború tanulmányozása mellett több cikk foglalkozik a háború utáni időszak, valamint a baráti hadseregek hadtörténetével.

A csapattörténetek keretében *J. Krug—A. Matysiak—L. Pelka—B. Pedzik*: „A 2. »Dabrowski« gyaloghadosztály történetéből” (1. sz., 11—56. o.) cikke a hadosztály 1943. évi megalakulásának körülményeivel, szervezeti felépítésével, személyi állományával, létszámának alakulásával, majd az 1944/45. évi harctevékenységeivel foglalkozik. Részletesen vizsgálja a hadosztálynak az 1. lengyel hadsereg Visztula-átkelési feladatában való részvételét; 1945 februárjában a pomerániai gát leküzdéséért vívott harcát, 1945. április 14—20. között az Odera nyugati oldalán képezett hídfő kiszélesítéséért folytatott erőfeszítéseit és a 3 nap alatti 70 km-es előrehaladásának nagy teljesítményét. A megjegyzésekből kitűnik, hogy a 2. gyaloghadosztály történetét a lengyel Katonapolitikai Akadémián folyó hadtörténeti kutatás keretében dolgozzák fel. A négy szerző doktori disszertációjának felhasználásával készült a tanulmány.

Jan Zasadzinski: „A légvédelmi tüzértisztek kiképző helyei a Szovjetunióban a második világháború alatt” (1. sz., 57—66. o.) Az 1. lengyel hadosztály felállításánál komoly problémát jelentett a káderek biztosításának kérdése. Lengyel tisztelhelyettesek egy csoportját beiskolázták a gorkiji légvédelmi tüzértiszti iskolára, ahonnan 1944 áprilisában került ki komoly felkészítés után az első 16 fő. A Központi Tiszthelyettesképző Iskoláról 24 tiszthelyettes, az orenburgi ütegparancsnoki tanfolyamról 25 fő került a csapatokhoz. Később az 1. lengyel önálló légvédelmi tüzérosztályon szerveztek saját tanfolyamokat.

Zygmunt Bieszczanin: „A Jugoszláv Néphadsereg megalakulása és fejlődése a Népfelszabadító Háború alatt, 1941—1945-ben” (1. sz., 67—98. o.) Jugoszlávia népi fegyveres erői a megszállókkal és a hazai reakciós erőkkel vívott véres harcokban alakultak meg. Ismerteti a tanulmány a katonapolitikai helyzetet a német megszállás idején, és a népfelszabadító harc megszervezésének első lépéseit Joszip Broz Tito vezetésével Bosznia-Hercegovinában, majd az 1941 végére ki-

bontakozó felkelés társadalmi struktúráját, szervezeti felépítését és harctevékenységeinek főbb állomásait egész Jugoszlávia területén. A tanulmány utolsó fejezete rövid áttekintést ad a jugoszláv fegyveres erők 1945—1975 közötti fejlődéséről, szervezési adatokkal, a fejlődés szakaszainak legfontosabb elemeit kiemelve.

Andrzej Rzepniewski: „Néhány megjegyzés az 1939. évi háborúhoz” (1. sz., 99—117. o.) c. tanulmánya Lengyelország lerohanásának társadalmi-gazdasági, politikai és katonai tényezőihez fűz észrevételeket a háború előtti lengyel katonai koncepciók elemzésével, a német villámháborús tervek tükrében.

Ryszard Nazarewicz: „A londoni lengyel emigráció felkelési koncepciói 1939—1943 között.” (1. sz., 118—144. o.) A Władysław Sikorski tábornok által szervezett Fegyveres Harci Szövetség (ZWZ) politikai és katonai célkitűzéseit tárgyalja, eredeti dokumentumok alapján. A Nagy-Britanniából és Franciaországból szervezett felkelés hadművelleti elképzeléseit és a Szovjetunió ellen irányuló vonalát bizonyítja, mely a szövetséges hatalmak politikai-hadászati terveivel volt összhangban.

Az 1. számban három magyar vonatkozású cikkre hívjuk fel a figyelmet: *Józsa Antal*: „Magyar internacionalisták a szovjethatalom megerősítéséért és védelméért vívott harcokban, 1917 október—1918 február” (1. sz., 190—201. o.); *Lagzi István*: „Újabb adatok a lengyel—magyar katonai kapcsolatok történetéhez a második világháború alatt. Godó Ágnes könyvének ismertetése. (1. sz., 296—300. o.) és *Jerzy Radomski*: „Magyar önkéntesek az 1939. szeptemberi harcokban.” (Olvasói levél) (1. sz., 361—364. o.) — Józsa Antal átfogó képet ad az első világháború alatt az osztrák—magyar hadseregből orosz fogságba került hadifoglyok nemzetiségi megoszlásáról, a magyar hadifoglyok létszámadatairól, osztályhovatartozásukról, az európai és ázsiai területeken a bolsevikokkal való együttműködésükről, az internacionalista bizottságokban végzett munkájukról. A bolsevik kormánynak 85 ezer magyar ajánlotta fel szolgálatait.

Adolf Stachula: „A 6. gyaloghadosztály a varsói hadműveletben 1945 januárjában

ban". (2. sz., 3—33. o.) A 6. gyaloghadosztály is a Szovjetunióban alakult 1944-ben. Létszámadatairól, felszereléséről, kiképzéséről és felkészítéséről ad általános jellemzést, majd Varsó felszabadításának koncepcióját ismerteti, melyet 11—12 napra terveztek. Az 1. Belorusz Front keretében az 1. Lengyel Hadsereg 6. gyaloghadosztályának feladata a harctevékenységek műszaki és anyagi-technikai biztosítása volt. A városi harctevékenységek speciális tapasztalatait és eredményeit összegezve a vezetést, az együttműködés és az erkölcsi tényezők jelentőségét húzza alá.

Andrzej Lechowski: „A lengyel és a szovjet hadsereg Varsó aknamentesítéséért”. (2. sz., 34—74. o.) 1944/45 telén a német 9. hadsereg hajtotta végre a varsói erőd kiépítését. A város teljes megsemmisítését az 1. Belorusz Front gyors támadása hiúsította meg. Az aknamentesítésre már 1945. január 20-án parancsot adott ki a Lengyel Hadsereg főparancsnoka Michal Rola-Zymierski, melyet a műszaki csapatok hajtottak végre. Szervezetüket, az aknamentesítés rendszerét, a végrehajtás módját és ellenőrzését, számadatait ismerteti 1945-től, levéltári adatok alapján.

Jerzy Nazarewicz: „A lengyel katonai igazságszolgáltatás az 1939. évi védelmi háborút megelőző időben és a háború kezdeti szakaszában.” 1. rész. (2. sz., 75—106. o.) Az 1939. évi háborúval sok szempontból foglalkoztak már, de a katonai igazságszolgáltatásra, mely a fegyelem és a biztonság erősítését szolgálja mind a mozgósítás, mind a harctevékenységek alatt, eddig még nem tértek ki. A lengyel jogi hatóságoknak, a hadbíróságoknak a szervezetét ismerteti békében és háborúban. A háború kitörésekor, a mozgósítás idején a belső rend fenntartására hozott intézkedéseket és jogi szankciókat, a hitleri ötödik hadoszlop elhárítására, a diverzánssá tevékenység ellen hozott rendelkezéseket vizsgálja a háború első napjaiban.

A 3. szám legtöbb tanulmányát a Lengyel Néphadsereg megalakulásának 35. évfordulója alkalmából írták. *Józef Kaminski:* „A Lengyel Néphadsereg — a Varsói Szerződés fontos tagja.” (3. sz., 9—30. o.) A Varsói Szerződés a lengyel és a szocialista hadseregek közti fegyverbarátság történelmi tradícióira épült. A szerződés megkötésére Nyugat-Németország remilitarizálása, a NATO létrejötte adott közvetlen okot, de az európai béke biztosításának döntő tényezője lett. Lengyelország részt vesz a Varsói Szerződést aláíró államok békepolitikájában, a szocialista országok védelmi rendszerében.

A szerző áttekinti az együttműködés formáit 1955—1975 között, melyet a proletár internacionalizmus szelleme hat át.

Jerzy Bordzilowski: „A szovjet hadsereg szerepe a Lengyel Néphadsereg létrejöttében és Lengyelország felszabadításában.” (3. sz., 31—42. o.) A Szovjetunió területén megalakult új típusú nemzeti hadsereg a lengyel nép legjobb fiait fogadta soraiba. Szovjet fegyverekkel és felszereléssel, szovjet segítséggel indultak harcba az első lengyel alakulatok s vettek részt hazájuk felszabadításában a szovjet hadsereg oldalán.

Andrzej Lechowski: „A Lengyel Néphadsereg részvétele Varsó újjáépítésében 1945—1949-ben.” (3. sz., 43—86. o.) Varsó pusztulásának tragikus adatait közli: az út-, vasúthálózat 100%-ig elpusztult, az ipar 90%-ban, az egészségügyi és kulturális intézmények szintén 90%-osan, a lakások 70%-ban, az elektromos hálózat 50%-ban stb. A város újjáépítésének koncepcióját és szervezetét, az 1945—1949 között hozott intézkedéseket és eredményeket ismerteti, kiemelve ebben a hadsereg részvételét, anyagi és technikai támogatását, konkrétan felsorolva a hadsereg által ebben az időszakban újjáépített középületeket s kimutatva ennek anyagi értékét.

Boleslaw Krasiewicz: „A katonai képzés fejlődésének problémái 1943—1978 között.” (3. sz., 102—131. o.) A Lengyel Néphadsereg fejlődésének részeként vizsgálja az oktatás korszerűsítésének alakulását a hadseregben. A tisztí iskolák hálózatának, az akadémiai képzésnek a szervezetét ismerteti, az oktatási programokkal. Kitér a tartalékostiszt-képzés alakulására és a tiszthelyettesi iskolák fejlődésére.

„A Lengyel Néphadseregnek a népi Lengyelország társadalmi és gazdasági fejlődésében való részvételéről” (3. sz., 202—260. o.) 1978. április 4-én rendezett vitát a WPH szerkesztősége a lengyel Hadtörténelmi Intézet kezdeményezésére, melyen a hozzászólók a hadsereg külső és belső funkcióit megvilágítva konkrétan mutattak rá a Lengyel Népköztársaság 30 éves történetében a hadsereg szerepére és hatására a szocializmus építésében és a társadalom nevelésében.

Tadeusz Sawicki: „A német »Kelet« hadseregcsoport erőinek értékelése a szovjet hadsereg berlini hadművelete idején.” (3. sz., 307—325. o.) Fontos adatokat ismertet a berlini hadművelet német hadseregeinek erőiről és eszközeiről, a „Visztula”, a „Közép” és a „Dél” hadműveleti csoportokról, melyeket a szovjet hadsereg végleg felszámolt Berlinnél.

Andrzej Lewicki: „A hadelmélet és a hadtörténelem új oktatási programja a lengyel Katonapolitikai Akadémián.” (3. sz., 361—366. o.) A 3 éves képzési idő alatt tanulmányozzák a marxista és a burzsoá katonai elméleteket, a jelenkori katonai elméletek és katonai doktrínák történeti gyökereit, a munkásmozgalom és a forradalmak katonai problémáit, a második világháború, valamint az 1945 utáni helyi háborúk alapvető kérdéseit és a szocialista védelmi rendszer fejlődésének történetét. Ezekhez kapcsolódik a különböző tudományos fokozatok megszerzéséért végzendő tudományos kutatómunka. Az oktatási program 11 témakörben 124 témát ölel fel 218 órában, ezekről rövid felsorolást ad. Az új program lényege, hogy az eddigi hadtörténeti oktatást 2 fő részre osztották: a háborúk elméletével és a konkrét hadtörténelemmel foglalkozó programra, mely a didaktikai célokat is jobban szolgálja. Az új program megvitatásával foglalkozó ülés anyagát ismerteti a szerző.

Piotr Stawecki: „Katonai törvényhozás a Második Lengyel Köztársaságban, 1921—1926 között.” (4. sz., 31—63. o.) A lengyel Szejm törvényhozó tevékenységét mutatja be az önálló Lengyelország megteremtése, külső és belső helyzete megszilárdítása és konkrétan a hadsereg szervezete érdekében.

Wladyslaw Kozaczuk: „A Lengyel Néphadsereg békemissziói 1953—1978 között.” (4. sz., 99—165. o.) Az első békemisszió 25 éves évfordulója alkalmából részletes áttekintést ad az ENSZ alapokmánya ér-

telmében a Biztonsági Tanács által meghatározott békefenntartási feladatokról, melyekben a Lengyel Néphadsereg is részt vett. Így 1953—1954-ben Koreában, 1954—1972 között Vietnamban, Laoszban és Kambodzsában, 1967—1970-ben Nigériában, 1973 októbertől a közel-keleti tűzszünet ellenőrzésére Egyiptomban, 1974-től Szíriában és 1973—1975 között Dél-Vietnamban a Nemzetközi Ellenőrző Bizottság tagjaként töltött be Lengyelország nemzetközi funkciót a béke fenntartása érdekében.

Jan Pytel: „A lengyel katonai sajtó 1918—1921 között.” (4. sz., 266—289. o.) A Második Lengyel Köztársaság létrejöttének első éveiben fontos szerepet töltött be a katonai sajtó a hadsereg politikai-ideológiai arculatának, hazafias érzelmének alakításában. Vizsgálja a különböző katonai újságok és folyóiratok célkitűzéseit, példányszámuk alakulását, cikkeiknek téma szerinti megoszlását — a korabeli lengyel sajtótörténetbe ágyazva a katonai sajtótermékeket.

Mind a négy szám gazdag második világháborús bibliográfiát, könyvszemle rovatot tartalmaz, valamint a tudományos élet híreit és a Lengyel Néphadsereg életréteinek 1978. évi kronológiáját közli.

Az 1978/4. szám mellékleteként jelent meg a folyóirat 1967—1977. évfolyamainak bibliográfiája, mely időrendi csoportosításban, személynév, földrajzi név és alakulat szerinti és tárgymutatóval segíti az olvasókat a folyóirat tartalmát illető tájékozódásban, hasznos segédletként. (Windisch Aladárné)

MILITÄRGESCHICHTE

(Német Demokratikus Köztársaság) 1978.

Az NDK Hadtörténelmi Intézetének folyóirata 1978-ban is számos, a magyar hadtörténelmi kutatások szempontjából is figyelemreméltó tanulmányt, közleményt publikált.

J. Irmscher és H. Schnitter a szerzője a 6. számban megjelent, „Háború és hadsereg a 16. és 17. századi szociális utópiákban” c. tanulmányának. Ebben Thomas Morus, Francis Bacon és Tommaso Campanella utópista társadalmi modelljét vizsgálják a hadtörténelem szemszögéből. Megállapítják, hogy a korai utópis-

ták jól látták a fegyveres erők társadalmi szerepét a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet során. A társadalmi gyakorlatból merítve így Morus, Bacon és Campanella is, miközben megkísérelte felvázolni a minden ember számára elnyomás és kizsákmányolás nélküli világot, szerepet biztosított az új társadalomban az idegen hatalmaktól való védekezésnek. Ennek során élesen elítélték a feudális uralkodók hódító- és rablőháborúit. Egyúttal mindhárom utópista kísérletet tett egy új honvédelmi rend-